

HRVATSKA VOJNA

NOVI
VATSKE VOJSKE

RADOŠTAN BOŽIĆ
I SRETNJA NOVA GODINA!

HRVATSKA VOJSKA U 1992.

BIH BURE BARUTA

Vijest koju je objavio Radio Beograd početkom rujna koja govori o tome da su »oslobodena« pojedina mjesta zapadne Hercegovine (Lištica, Grude, Ljubuški i Posušje), a da se vode žestoke borbe oko Tomislavgrada, vijest je kojoj su se svi u Hercegovini smijali. No, isto tako spomenuta vijest govori o više stvari.

Prvo, radi se o bolesnim neostvarivim snovima beogradskih novinara i ratnih propagandista; drugo, priznaje se da je zapadna Hercegovina neka vrsta hrvatske Sparte; i treće, radi se o još jednom od brojnih pokušaja da se bilo na koji način izazove taj hrvatski kraj, potaknu incidenti i započne rat. Bilo je to upravo u vrijeme prvih napada na Dubrovnik i dolaska četničkih rezervista iz Srbije i Crne Gore na obale Neretve i u Mostar.

Dolazak četnika na Neretvu, pored izazivanja, imao je cilj da spriječi masovniji odlazak Hercegovaca na dubrovačko bojište, a bio je prisutan i strah od eventualnog zauzimanja mostarskog aerodroma. U srpskoj svijesti visoko je izdignut mit o borbenosti Hrvata zapadne Hercegovine, što su im ovi nekoliko puta i dokazali. Iako nisu ad-

Herceg-Bosna uspješno odolijeva nasrtajima beogradske propagande. Dolazak crnogorskih rezervista povisio je temperaturu ionako prevrućeg nacionalnog kotla.

ministrativni dio Hrvatske, za Hrvatsku su bili onaj »jocker« koji je u sukobima ova dva naroda donosio prevagu na hrvatsku stranu. Dokazalo je to i u ovom ratu nekoliko tisuća hercegovačkih Hrvata koji su prvi stali pod hrvatski barjak. Upravo zbog svega rečenog, velikosrpski scenaristi bi s užitkom porazili »najhrvatskiji dio Hrvatske«, a upravo zbog toga, njihove će želje ostati samo želje i nedosanjani snovi. I sam Martin Spegelj izjavljuje da bi »crnogorski rezervisti koji su lako došli na lijevu obalu Neretve, još brže pobjegli kad bi se sukobili s Hrvatima iz zapadne Hercegovine«.

Tu je, naravno, i dodatna opasnost. Znajući snagu, volju i moral tih ljudi, Srbi bi mogli, kad bi skupili hrabrosti za takvu akciju, mobilizirati deset puta veće snage za prodor kroz Hercegovinu. No, hrvatska strana i tu ima spreman odgovor. Taj dio Herceg-Bosne

naoružan je i opremljen za sve vrste borbi, a u ovom ratu izvežbane su i borbi vične tisuće vojnika koje bi mogle obnašati časničke dužnosti ako bi došlo do sukoba.

Budući da srpska politika i vojska svakim danom doživljava poraz za porazom, moraju ograničiti svoje ciljeve. Trenutačno žele u sklopu svoje države zadržati privremeno okupirana područja Hrvatske i najveći dio Bosne i Hercegovine, s tim da bi zapadnu Hercegovinu »darovali« Hrvatskoj. Njihova je linija razgraničenja rijeka Neretva, s tim da bi Mostar željeli podijeliti. U svojoj megalomaniji i barbarstvu osnovali su i »Odbor za rušenje Starog mosta« u Mostaru. Nije anegdota da žele sagraditi još stariji, nego rušenjem zaštitnog znaka Mostara i Hercegovine žele zatrti svaki spomen na postojanje i boravak Muslimana u tom kraju. Naravno, kao i u drugim krajevima po-

u žarištu

rušili bi džamije i druge vjerske građevine te ostale spomenike jednog naroda. Uostalom, dosad su u tom bili najuspješniji.

Iako je proglasila neutralnost, Bosna je i Hercegovina više mjeseci u žestokom ratu. Zapravo je agresor na Hrvatsku, jer se s njezina teritorija, njezinim ljudima i njezinim oružjem napada Hrvatska. Ne treba sumnjati da je Alija Izetbegović imao najbolje namjere, no pokazalo se da je politički nedorastao teškoj ratnoj situaciji koja je zatekla njegovu zemlju. Herceg-Bosna danas je država s prosječno najviše oružja. U Bijaču vojnika je triput više nego civila.

To je, naravno, preveliko opterećenje za ionako istrošenu privredu mini Jugoslavije. Ni ratne rezerve nisu neiscrpne, a privreda je malaksala. Čini se da su moćnici tzv. JNA zaboravili da se rat ipak vodi novcem ili su vjerovali da će otpor hrvatskog naroda skršiti za nekoliko dana ili tjedana.

Krajnji je cilj razmještanja vojske po Herceg-Bosni zadržavanje te republike u mini-Jugoslaviji (bez zapadne Hercegovine), a kao nadomjestak za taj hrvatski kraj htjeli bi privremeno okupirani teritorij Hrvatske.

Za ostvarenje tog cilja mogu upotrijebiti dvije metode: prva je da vojnom snagom i iskazivanjem sile prisile Aliju Izetbegovića i Muslimane da prihvate takvu odluku, a druga mogućnost je da se politički cilj ostvari izravnom upotrebom sile. Značilo bi to i smjenjivanje Alije Izetbegovića i izmišljanje nekog novog, bosanskog, Sejde Bajramovića. Sudeći po vijestima koje »cure« iz bosansko-hercegovačkih tajnih službi, to im i ne bi bilo tako teško.

U mirnodopsko vrijeme tzv. JNA raspolagala je snagom veličine tri korpusa: banjalučkog, tuzlanskog i sarajevskog s pripadajućim im garnizonima u Mostaru i Čapljini. Budući da se Hrvati i Muslimani, a sve češće i Srbi, ne odazivaju pozivima na mobilizaciju, većinu ljudstva popunjavaju »rezervisti« iz Srbije i Crne Gore.

Banjolučki korpus je raspolagao sa 150 tenkova, a na ratištu u Hrvatskoj angažirao je glavninu svojih snaga (130 tenkova) pa trenutačno ima znatno manje »oklopnjaka«, što zbog velikih gubitaka, a što zbog nedostatka posada. Na zapadnoslavonskom ratištu gotovo su poraženi, a ofenziva hrvatske vojske počela je i na banijskom ratištu.

Tuzlanski korpus ima 180 tenkova, a pridruženi su im i »oklopnjaci« iz Jastrebarskog, koji su se, seleći se iz Hrvatske, zaustavili u Tuzli. Zbog nedostatka posada redove je popunio »re-

**BIH
BURE
BARUTA**

zračne baze JNA i
pravci djelovanja JRZ

zervistima« iz Srbije, a dijelom iz istočne Bosne. Strateška je namjera toga korpusa napad na istočnoslavonskom ratištu.

Sarajevski korpus još uvijek nema aktivan vojni raspored, jer vlasti tzv. JNA imaju previše problema s mobilizacijom Hrvata i Muslimana u središnjoj Bosni, a prema povjerljivim informacijama, odustaju i od njegove popune, jer bi većinski sastav činili Muslimani.

Upravo zbog takvih strahovanja, a ne želeći ulaziti u sukob s Muslimanima dok traje rat protiv Hrvatske, Kadijević i Adžić mobiliziraju Titovouzički korpus i dvije brigade Crnogorskog korpusa da bi »disciplinirali« Muslimane i zaplašili Hrvate.

Osim pokoravanja Bosne i Hercegovine, prvotni cilj je bio okružiti Zadar i Šibenik, izolirati Split, a onda za kraj

ostaviti najslabiji srpski zalogaj, zapadnu Hercegovinu. Danas svoje snage grupiraju oko Mostara gdje su izvršili nekoliko zračnih desanta, želeći odsjedi grad i tu postaviti liniju razgraničenja mini-Jugoslavije. Prvo valja poraziti Hrvate, a onda Muslimane. Jedan po jedan zalogaj uvijek je lakše.

Pored oklopno mehaniziranih jedinica tzv. JNA u Herceg-Bosni ima pet uzletišta — Bijač, Banjaluka, Tuzla i Mostar te Sarajevo koje nema borbene zrakoplove. U sarajevskoj zračnoj luci Rajlovac školuju se kadrovi za tehničke poslove u zrakoplovstvu, a tamo je iz Zadra preselila i »Vazduhoplovna vojna akademija«.

Logično je pitanje — što će se događati u Herceg-Bosni poslije priznavanja Hrvatske, odnosno protjerivanja okupatora odatle. Ključ odgovora drže Muslimani, odnosno njihovo političko

vodstvo. Srpska strana stalno je izazivala sukobe, pravila razne SAO želeći da takav potez učine i Hrvati, kako bi uz pomoć sredstava pripočavanja doveli do »zaštite ugroženih Srba« i do planirane intervencije tzv. JNA.

Ta vojska po svojoj snazi i moći nikad neće biti ono što je bila, a ugled i povjerenje koje je kroz proteklih 50-ak godina ipak najviše uživala u Bosni, bespovratno su izgubljeni. Tzv. JNA trebat će više od pola godine da bi obnovila redove u srpskim krajevima Bosne i Hercegovine. Od 1830 tenkova koje je imala na početku rata izvan stroja je (uništeno, zarobljeno ili blokirano) oko 650, od 1058 transportera oko 520 više ne služi svrsi, a od početnih 400 zrakoplova 120 je izbačeno iz stroja. Treba napomenuti da na tri zrakoplova dolazi jedan pilot, pa su se dali i u potragu za pilotima kod svojih malobrojnih istomišljenika u Europi i svijetu.

Velikosrpski scenaristi i dalje misle da je stvaranje »Velike Srbije« realnost, pa nastavljaju sa stvaranjem ratnih SAO. Dosad su ih na terenu Hrvatske i Bosne i Hercegovine stvorili ukupno sedam. Zadnja je tzv. SAO Sje-

verne Bosne (Doboj, Derventa, Bosanski Samac, Bosanski Brod) u kojima Srbi čine manje od 20 posto pučanstva, a na taj teren već su raspoređene snage Tuzlanskog korpusa koje bi trebale osigurati mostobran za »zapadne srpske zemlje« i razne krajine, da bi im se mogao osigurati donos hrane, oružja i dolazak novih boraca.

Stav Hrvatske glede Bosne i Hercegovine odavno je jasan. Za suverenu smo Herceg-Bosnu, ali bude li napadnuta, zaštitit ćemo hrvatski narod. Presudno je pitanje za razvoj situacije i opstanak Bosne i Hercegovine, što će reći, kako će reagirati i koliko su stvarno snažni Muslimani.

Alija Izetbegović neće, to je sasvim jasno, pristati da njegov narod bude uključen u »Veliku Srbiju«. Osobito kad zna da mu u takvoj državi prijete genocid, kulturocid i potpuna asimilacija. Opće je poznato da cijela srpska povijest počiva na mitu, i to na mitu borbe protiv islama. Srbi još uvijek slave poraz koji su doživjeli od Turaka na Kosovu i žude da ga jednom osvete. S druge strane, Muslimanima od Hrvatske ne prijete nikakva pogibelj, dapače,

pruža im se prilika da se priključe Europi. Međutim, položaj Muslimana ni izdaleka nije tako ružičast.

Nemaju »oklopnjake« ni zrakoplove, kao srpska vojska, ali mogli bi imati vrlo snažne saveznike. Uostalom, Alija je često putovao na Bliski istok. Rezultate tih razgovora teško je predočiti, ali sigurno je da nisu pričali samo o vremenu.

Sve više se aktualizira i pitanje muslimanskog Sandžaka i tamošnjih 250.000 vrlo ratobornih Sandžaklija. Njihov politički stav vrlo je jasan: »Ne želimo živjeti u velikoj Srbiji. Raspadne li se Jugoslavija, i mi idemo svojim putem i suvereno odlučujemo kako i s kim ćemo živjeti.« Geopolitički položaj Sandžaka vrlo je zanimljiv, jer prekida vezu između Srbije i Crne Gore, a spaja muslimansku enklavu na tom prostoru. Međutim, Sandžak ni u kakvoj varijanti od Srbije ne može dobiti političku autonomiju, a u slučaju pobune intervenirale bi jedinice titogradskog i užičkog korpusa te pokušale smiriti ili »očistiti« Sandžak. Srbija ne želi dopustiti da se Sandžak pripoji mogućoj Muslimanskoj državi od dijelova BiH koji trenutno nisu u sastavu raznih srpskih krajina.

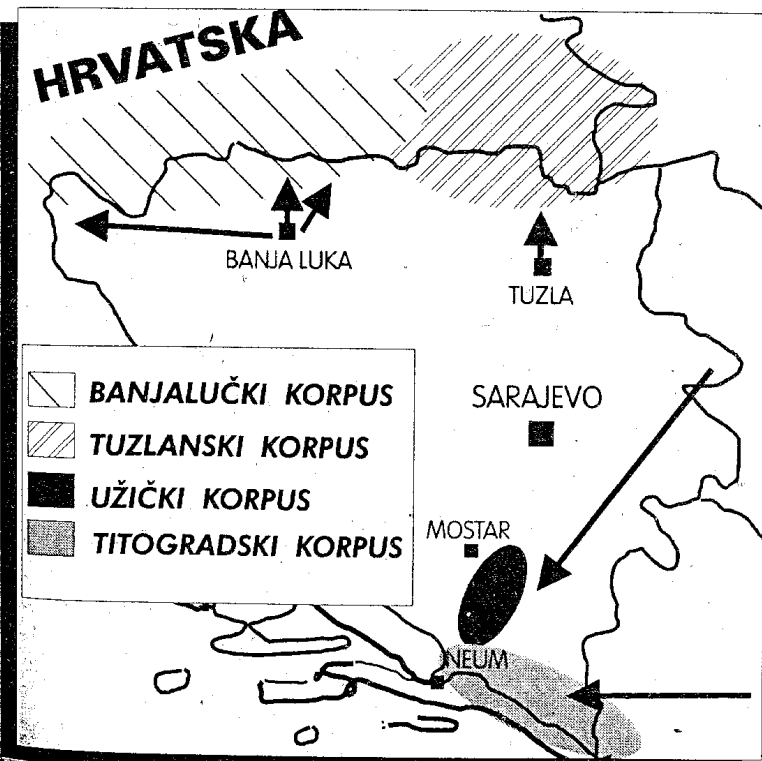
S Hrvatima Herceg-Bosne situacija je mnogo izvjesnija jer imaju stvarnu potporu matične republike, ali i sigurnost da u mogućem sukobu ne bi bili ostavljeni na cjedilu. Budući da su iz Srpske demokratske stranke stalno prijetili raspadom BiH i da su stvorili fantomske krajine, Hrvati su se organizirali u Zajednicu hrvatskih općina Herceg-Bosne. Izvan hrvatskog i srpskog dijela BiH vrlo mali, gotovo zanemariv dio ostaje Muslimanima.

Upravo zbog toga Muslimani bi morali jasnije izraziti svoje stavove i konkretne političke zahtjeve. Zadnjih godina bar su se jasno uvjerali od koga im prijete opasnost i što im je činiti da opstanu. Kad počne hrvatska ofenziva, i istjerivanje okupatora iz Hrvatske, razbijene četničke i okupatorske snage utočište će tražiti i u Bosni, a tad je vrlo vjerojatno da će izazvati sukobe ili pak otvoriti nova bojišta u dijelovima bivše Jugoslavije.

U Herceg-Bosni se na otvorene velikosrpske provokacije i otvorene napade na hrvatska i muslimanska naselja ne bi više smjelo gledati samo s prijetnjom ili odgovarati javnim prosvjedima, nego to treba učiniti na pravi način koji je najdjelotvorniji ako se upotrijebi primjerena sila.

M. M.

ZONE DJELOVANJA KORPUSA JA

POČETAK HRVATSKOG VOJNOG NAKLADNIŠTVA

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske razvija nakladničku djelatnost. U ovom broju »Hrvatskog vojnika« objavljujemo tekst iz knjige »Psihološka priprema boraca« jednog od prvih izdanja suvremenog hrvatskog vojnog nakladništva.

STRES NA RATIŠTU

U katastrofalnim ratnim okolnostima pojam koji najsazetije opisuje unutrašnje doživljavanje i reagiranje na vanjsku situaciju jest pojam psihološkog stresa. Stres u ratnim uvjetima možemo odrediti kao doživljaj snažne prijetnje osobnom integritetu.

U normalnom životu svi smo doživjeli prijetnje, pritiske ili sukobe koji su u nama izazvali doživljaj frustracije, bijesa, ogorčenja, tjeskobe, straha. U vrlo snažnoj ili/ dugotrajnoj izloženosti pritisku, što ga nismo bili u stanju uspješno ukloniti ili smanjiti, i najstabilniji ljudi osjećaju određene smetnje koje se mogu očitovati na tjelesnom i duševnom planu te u ponašanju kao: glavobolja, nesanica, nemir, tjeskoba, potištenost, apatija, povlačenje, agresivnost i bijes.

Iako mnogi vojnici doživljavaju snažna stresna čuvstva straha i tjeskobe, većina njih uspijeva svladati to stanje vlastitim obrambenim mehanizmima i uz pomoć bližnjih; ali rezultati istraživanja i medicinski podaci s raznih ratišta govore kako se kod oko 10% boraca razvija toliko ozbiljan stres da ih trajno onesposobljuje za borbu te zahtijeva psihijatrijsko liječenje.

Podaci s bojišta koji su se sustavno počeli prikupljati još tijekom prvoga svjetskog rata govore da su najčešći simptomi »borbene iscrpljenosti«, kako se u vojnoj terminologiji imenuje psihološki stres: umor, preosjetljivost, iznenadno trzanje i uzbuđenost, poremećaji spavanja i noćne more, drhtanje, povlačenje u sebe, potištenost, strahovi i fobije, razdražljivost, napetost. Valja napomenuti kako ranjenici koji su pretrpjeli težu tjelesnu ozljedu često pokazuju manje znakove napetosti i tjeskobe nego neozlijeđeni borci koji su se »sломili« pod psihičkim pritiskom. Činitelji koji pridonose simptomima stresa djeluju na više razina:

1. fiziološkoj
2. psihološkoj
3. socijalnoj

Na fiziološkoj razini opća otpornost organizma na stres smanjuje se zbog fizikalnog djelovanja borbe-

nih sredstava (zaglušna buka, kompresijski valovi), zbog nedostatka hrane i sna, pojave tjelesnih bolesti, nepovoljnih klimatskih uvjeta. Osim intenziteta tih stresova, važan je činitelj također trajanje izloženosti (dužina boravka na ratištu) te zbirno djelovanje više stresova odjednom.

Na psihološkoj razini psihičkoj iscrpljenosti pridonosi osjećaj tjeskobe i straha (od smrti, ranjavanja ili gubitka bliskih osoba), osjećaj neodređenosti i nesigurnosti zbog nerazumijevanja ili nepoznavanja situacije, potreba ubijanja koje se protivi uvriježenim moralnim vrednotama, osjećaj krivnje zbog smrti suboraca, osobne značajke poput opće emocionalne nestabilnosti i nezrelosti, niskog samopouzdanja, neodlučnosti i negativne slike o sebi.

Istraživanja su pokazala da su najbolje podnijeli ratne napore vojnici iz sredina koje su poticale samopouzdanje i samostalnost, osobe koje su dobro funkcionirale u grupi te pokazivale visok stupanj nutarnje kontrole i tolerancije na novinu i nesigurnost.

Na socijalnoj razini ima više općih činitelja koji djeluju na bolju prilagodенost stresnom stanju.

1. Jasnoća i prihvatljivost ratnih ciljeva, što neposredno djeluje na stupanj motiviranosti za borbu. Vojnici uvjereni u pravednost svoje borbe i životnu važnost pobjede za sebe i svoje bližnje odlučnije se bore, pokazuju više inicijative i domišljenosti, izdržljiviji su i uspješnije se nose s prijetnjom. U našoj situaciji izuzetno je važna upravo činjenica što su vojnici mahom dobrovoljci koji vode obrambeni rat, s jasnim ciljevima obrane vlastitog doma i obitelji.
2. Identifikacija s borbenom jedinicom i zajednički moral (esprit de corp). Bitan činitelj otpornosti na stres jest društvena potpora i zajedništvo, a to se postiže međusobnim prihvaćanjem, zajedničkim pravilima i vrednotama, postavljanjem ciljeva kojima svi članovi grupe teže. Psihički i društveno izolirane osobe najpodložnije su stresu.
3. Kvaliteta vodstva. Povjerenje u sposobnosti i znanje ratnog vođe, prihvaćanje i poštivanje ključni su činitelji koji pridonose moralu, uspješnosti i otpornosti boraca na stres.

PSIHO LOSKA PRIPREMA BORACA

DJELOTVORNI NAČINI UBLAŽIVANJA STRESA

Poznavanje naravi stresa omogućuje nam i pronalaženje djelotvornih načina za suočavanje s njim, te svladavanje i uklanjanje njegovih štetnih posljedica. Uspješno suočavanje sa stresnim stanjem uključuje:

1. racionalno shvaćanje stanja, realistična procjena prijetnji i vlastitih mogućnosti
2. pronalaženje odgovarajućih načina za uspostavu kontrole nad stanjem
3. postojanje društvene pomoći (prisutnosti drugih i povjerenja u druge oko sebe).

Načini suočavanja sa stresom, odnosno uspostava kontrole, mogu biti dvojaki:

1. Neposredan način — izravno se nastoji ukloniti prijetnja ili prepreka koja izaziva u nama doživljaj stresa (u nemogućnosti da to učinimo alternativno je ponašanje povlačenje pred prijetnjom dok se ne osposobimo za napad).
2. Posredan način — kada ne možemo uspostaviti kontrolu nad vanjskom situacijom, vrlo je važno uspostaviti nadzor nad vlastitim čuvstvima i doživljavanjem. To postižemo upotrebom tzv. psiholoških obrambenih mehanizama. Smanjujući snagu intenzivnih, ponekad paralizirajućih čuvstava stvaramo mogućnost za novo shvaćanje i racionalnu analizu problema.

Metode svladavanja stresnih doživljaja i njihovih štetnih posljedica:

Jedne su usmjerene prema jačanju otpornosti na stres. One uključuju različite oblike psihološke pripreme na stresno stanje, a to će u kriznoj situaciji

PSIHO LOSKA POMOC U RATU

omogućiti uspostavu kontrole nad vanjskim i unutarnjim pritiscima (utvrđivanje fizičke i psihičke spremnosti, podizanje fizičke kondicije, uvježbavanje potrebnih vještina i stjecanja odgovarajućih vojnih spoznaja, upoznavanje s nekim psihološkim zakonitostima i s naravi stresnih doživljaja te oblicima psihološke samopomoći).

Druge su usmjerene prema uklanjanju mogućih izvora stresa iz ratnog okruženja, odnosno poticanju onih činitelja u okruženju koji pridonose smanjenju stresnih doživljaja (smanjenje nesigurnosti jasnim poznavanjem ciljeva, točnom razradom akcija, jasnom podjelom dužnosti, redovitim obavještavanjem, utvrđenim trajanjem boravka na fronti, osiguravanjem grupne povezanosti i poticanje društvene potpore).

Treće su usmjerene prema uklanjanju štetnih posljedica psihičkog »sloma«. Američka iskustva iz drugoga svjetskog rata, te vijetnamskog i koreanskog rata upozorila su na važnost i uspješnost rane intervencije. U tim su se ratnim iskustvima iskristalizirala osnovna načela:

- neposrednost, što ranija detekcija simptoma borbene iscrpljenosti
- blizina, pružanje pomoći borcu što bliže ratnoj zoni
- postavljanje očekivanja skorog oporavka i osposobljavanja za povratak na dužnost

Četvrte su usmjerene prema predviđanju »odgođenih stresnih reakcija«, koje se mogu očitovati i dugo vremena nakon povratka s bojišta, te pružanju pomoći u toj situaciji. Preventivno možemo djelovati na pripremu obitelji za povratak borca. Poseban je slučaj prihvaćanje i rehabilitacija ranjenika i ratnih invalida.